

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Hakkında

İbrahim Hakan Karataş¹ 

Yayın/Published
21 May / May 2024

Türkiye eğitim gündemi, yaklaşık bir aydır 26 Nisan 2024'te askıya çıkarılan "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli" (TYMM) ile meşgul durumda. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), TYMM'nin bir hafta boyunca askıda kalacağını, bu süreçte uzmanlardan, kurumlardan ve vatandaşlardan gelen öneri, eleştiri ve analizler doğrultusunda revize edileceğini ve 2024-25 öğretim yılında okul öncesi, 1, 5 ve 9. Sınıflardan başlamak üzere kademeli olarak hayata geçirileceğini açıkladı. Bu süreçte 57 bin görüş ve önerinin geldiği ve bakanlığın TYMM'yi yeni öğretim yılına yetiştirmek için çalışmalara devam ettiğini izliyoruz.

Editöryal /
Editorial

TYMM'nin Kapsamı

Askıya çıkarılan TYMM'de bir ortak metin ve 26 dersin güncellenmiş öğretim programları yer alıyor. Öğretim programı hazırlanan dersler düzeylere göre incelendiğinde 1 okul öncesi, 7 ilkokul, 8 ortaokul ve 14 lise düzeyinde dersin öğretim programının hazırlandığı görülmektedir. Oysaki Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının (TTKB) haftalık ders çizelgelerine bakıldığında ilk ve ortaokul düzeyinde (İmam hatip ortaokulu hariç) 17 zorunlu ve 24 seçmeli olmak üzere 41 farklı dersin olduğu; ortaöğretim kurumları (sosyal bilimler, fen, güzel sanatlar, spor, meslek ve imam hatip liseleri vb diğer lise türleri hariç) haftalık ders çizelgeleri incelendiğinde 15 zorunlu ve 46 seçmeli olmak üzere toplam 61 farklı dersin olduğu dikkate alındığında askıya çıkarılan öğretim programlarının oldukça sınırlı sayıda dersin öğretim programını kapsadığı görülmektedir. Bu durumda önümüzdeki öğretim programı açısından uygulamada bir ikilik olacak gibi gözükmemektedir. Zira derslerin çoğunluğunun yürürlükteki yaklaşıma göre devam edeceği anlaşılmaktadır.

TYMM'nin Vizyonu

TYMM ile ilgili sorulan temel soru, bu revizyon, geliştirme ya da yenilemenin özünün ne olduğuna ilişkindir. Gerek ortak metindeki açıklamalardan gerek yenilenen öğretim programlarındaki değişikliklerden gerekse de Millî Eğitim Bakanı ve yetkililerin açıklamalarından TYMM'nin iki belirgin yeniliğe odaklandığı anlaşılıyor: Beceri temelli bir öğretim yaklaşımı ve kazanımların sadeleştirilmesi, daha açık bir ifadeyle derslerin kapsamlarının %30 düzeyinde hafifletilmesi. Esasen ilkinin nazaran -beceri temelli yaklaşıma geçiş- ikinci yenilik, yani kazanımların azaltılması ve böylece ders içeriklerinin hafifletilmesi daha anlaşılır görünmektedir. Diğer taraftan birçok raporda ve uzman değerlendirmesinde bu sadeleşmeye yönelik eleştiriler de öne sürülmektedir.

Türkiye'de öğretim programlarının sadeleştirilmesine yönelik ihtiyaç gerçek bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç üç boyutlu ele alınması gereken bir temel sorundur: Müfredatın sadeleştirilmesi, öğretim programlarının sadeleştirilmesi ve bunlardan daha zoru olan okul türü ve düzeyi bakımından bu sadeleştirmelerin amaca uygun biçimde düzenlenmesi. Müfredatın sadeleştirilmesinden kastım ders çeşidinin ve ders saatlerinin sadeleştirilmesidir. Yani aynı konuda farklı adlar altındaki derslerin toparlanması, teorik ders saatlerinin azaltılması ve öğrenme-öğretme

Alanyazın
Eğitim Bilimleri
Eleştirel İnceleme
Dergisi
CRES Journal
Critical Reviews in
Educational Sciences
2024, 5/1

Karataş, İ. H.. (2024).
Türkiye yüzyılı maarif
modeli hakkında,
Alanyazın,5(1), 6-11.

Okul Yöneticileri
Derneği
e-ISSN: 2718-0808

¹ Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Alanyazın Başeditör, ihkaratas@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5569-014X

sürecinin geçişken becerilere odaklanan daha sade bir yapıya kavuşturulması. Görüldüğü kadarıyla TYMM böyle bir yenilik getirmemektedir.

Öğretim programlarının sadeleştirilmesi de iki boyutlu bir revizyon gerektirmektedir. İlki kazanım sayısının, kelimenin tam anlamıyla azaltılmasıdır. Bu azaltma, şu an itibariyle 100'lü rakamlarla ifade edilen bir dersin bir öğretim yılındaki kazanım sayısının 10'lü rakamlara indirilmesidir. Öğretim programının diğer sadeleştirilme alanı ise içeriklerin hafifletilmesi, yani işlenen konu, alan sayısının azaltılmasıdır. Bir diğer boyutu ise bu öğrenme çıktılarının bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara dağılımının dengelenmesidir ki bunu başarmak da öğrenme öğretme süreçlerinin, öğrenme ortamlarının ve öğrenme rehberlerinin niteliklerinin yeniden tanımlanmasını ve düzenlenmesini gerektirmektedir. Oysa, şu an askıda olan TYMM metninde sadece kazanım sayılarında bazı değişiklikler olmakla birlikte, ilk izlenimlere göre uygulama bakımından daha da kafa karıştırıcı bir hale büründüğü söylenebilir.

Son olarak sadeleşmenin gerçekleştiğini fiili olarak hissedeceğimiz kısmı olan okul türleri ve düzeyi bakımından ise sadeleşmeye yönelik herhangi bir çalışma görünmemektedir. Bu durumda TYMM'nin sadeleşme vizyonu esasen sözde kalacak gibidir. O kadar ki öğretmenler ve öğrenciler bile bu sadeleşmeyi hissedemeyeceklerdir. Bunun yanında veli, toplum ve öğrenme çıktılarına ihtiyacı olan piyasanın bu sadeleşmeden herhangi bir görünür yarar elde edemeyeceğini de öngörüyorum.

TYMM'nin Yenilikçilik Potansiyeli

TYMM, ana hatlarıyla yapılandırmacı yaklaşımın esas alındığı bir müfredattır. Esasen Ortak Metin'deki bazı bölümlerin yapılandırmacı yaklaşımın temel ilkeleriyle çatışan yanlarının olduğu görülmekteyse de 2004'te davranışçılıktan yapılandırmacılığa geçişten itibaren yapılan bütün öğretim programı geliştirme çalışmalarında olduğu gibi bu revizyonda da temel yaklaşım -ya da programda sıklıkla ifade edildiği şekliyle felsefe- bakımından bir yenilik yoktur. Diğer taraftan gerek bakanın basında yer alan açıklamalarındaki ifadelerinden gerekse de Ortak Metin'deki satır aralarından TYMM'nin “yerli” ve “milli” bir eğitim sistemi kurmayı hedeflediği görülmektedir. TYMM'nin kamuoyunda yoğunluklu olarak bu yönüyle tartışılıyor olması da yine sadece ökü z altında buzağı aramak olarak geçiştirilecek kadar temelsiz değildir. Zira Bakan Yusuf Tekin'in ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın farklı zamanlarda yaptıkları açıklamalarda bu yönde bir amacın olduğu açıkça beyan edilmiştir.

Türkiye'de “değerler eğitimi” konusu uzun zamandır gündemdedir. Özellikle AK Parti iktidarı döneminde değerler eğitimine daha güçlü bir vurgu yapıldığı görülmektedir. Somut bir adım olarak 8 Eylül 2010 tarihli İlk Ders konulu Değerler Eğitimi genelgesi ile okullarda değerler eğitimine ilişkin çalışmaların yapılması resmen başlatılmıştır. O günden bugüne değerler eğitimi, çoğunlukla “din eğitimi”ni, “dinî eğitim”i de karşılayan bir kavram olarak tedavüle girmiştir. Bu sebeple Türkiye'de müfredat çalışmalarında “değerler eğitimi” kavramının din eğitimi kavramını çağrıştırmasının olgusal bir karşılığı da vardır. TYMM'nin erdem-değer-eylem vurgusunun da aynı çağrışımı yaptığı anlaşılmaktadır.

TYMM'nin yenilikçi yönü olarak kabul edilebilecek en güçlü yanı sistem okuryazarlığı kavramsallaştırması altında dokuz farklı okuryazarlığı eğitim sistemine dahil etmiş olması olarak kabul edilebilir. Bu yeterliklerin bir kısmının -finansal okuryazarlık, bilgi okuryazarlığı, teknoloji/dijital okuryazarlık, sürdürülebilirlik, veri okuryazarlığı gibi- yaygın olarak gündemde olduğu ve okul içi ya da dışı ortamlarda bu konuların sıklıkla gündeme geldiği, özellikle AB'nin Erasmus+ Projeleri kapsamında bu konulara özel bir ağırlık verildiği konunun muhatapları tarafından da bilinmektedir. Diğer alanlar ise -sanat, kültür, vatandaşlık okuryazarlığı gibi- gerek MEB müfredatlarına mündemiç ve gerekse de AB tarafından 21. Yüzyıl Becerileri olarak kabul edilen yeterlik alanlarını ifade etmektedir ve okuryazarlık olarak yeniden kavramsallaştırılmış görülmektedir. Bu açıklamalarım dan, 9 okuryazarlık alanının müfredata dahil edilmiş olmasının değerini küçültmek istediğim anlaşılmasın; aksine çok değerli olduklarını tekrar ifade etmek isterim. Ancak 2004'teki müfredat değişikliği ile yaşadığımız bir deneyimi hatırlatmadan da geçemeyeceğim. “Medya Okuryazarlığı” konusu oldukça gerekli ve yerinde bir girişim olarak müfredata dahil edilmişti. Hem de şimdi olduğu gibi derslerin dışında bir alan değil bağımsız seçmeli bir ders olarak. Ancak bu dersin etkililiğine dair elle tutulur bir araştırmaya

rastlamadıysam da TYMM'nin önerdiği yeni okuryazarlık alanlarının da benzer bir etkisizlik ve ilgisizliğe maruz kalmasından kaygı duyduğumu ifade etmeliyim.

TYMM'nin yenilikçi yanlarından biri de öğrenmeyi sistematik hale getirme çabası olarak görülebilir. Kavramsallaştırma tekniği ve temelleri bakımından bazı rezervlerim olsa da bu girişimin de bir bütünsel bakış açısı kazandıracaklarını teorik olarak kabul ediyorum. Diğer taraftan, eğilim, fiziksel beceri, kavramsal beceri, alan becerisi gibi kavramlar kitlesel eğitimin uygulama sürecine nasıl/ne düzeyde anlaşılmış olarak yansıtacağı konusunda şüphelerim bulunmaktadır. Bu kavramların konvansiyel eğitim teorileri ve yaklaşımları ile uyumu, ilişkisi gibi rezervlerimi de yine bir tarafta tutmak isterim. Bu rezervimin de olgusal dayanağı olarak MEB bakan yardımcısı Dr Ömer Faruk Yelkenci'nin daha önce görev yaptığı kurumda uygulamaya koymak üzere geliştirdiği "Hayat-Denge Modeli" adını verdiği çalışmayla benzerliğini alıyorum. TYMM'nin çok daha kapsamlı olduğunu kabul etsem de Hayat-Denge Modeli'nin yaklaşım ve kavramsallaştırmalarını içeriyor olması sadece tesadüf olarak açıklanamaz. O halde iki model arasındaki ilişkinin detaylıca ortaya konulması bir tarafa, bu yaklaşımın konvansiyonel yaklaşımlarla ilişkisinin bilimsel temelleri üzerinde özellikle çalışılması gerekmektedir.

Ortak Metin'de rastladığımız yenilikçi olarak kabul edilebilecek bir detay da "programlar arası bileşenler" olarak ifade edilen alanlardır. Sosyal duygusal beceriler; erdem-değer-eylem modeli ve yukarıda detaylıca üzerinde durduğum sistem okuryazarlığı gibi içeriklerin, uygulamada nasıl "bileşeceklerini" merakla izleyeceğim. Bu noktada endişemin kaynağını, hali hazırda yürürlükteki öğrenme-öğretme kültürü ve pratikleri kadar, öğrenmenin içeriği ve hedefleri bakımından da teorik-masa başı planlamalar olarak kalacağı düşüncesindeyim. Bu eleştirim önyargılı, çabuk ve temelsiz görülebilir. Ancak hem uzun yıllar okulda kalmış bir eğitimci, hem ders kitabı yazmış bir yazar hem de bir eğitim yönetimi uzmanı olarak, okulların bu tür teorik ilişkilendirmeleri uygulamaya yansıtma bakımından zorlandıklarını ve kısa sürede -miş gibi yapmaya başladıklarını yakinen biliyorum. Bu ilişkilendirmelerin, temel yaklaşım olarak bazı bilimsel-pratik hatalar/eksiklikler barındırdığı gerçeği de ayrı bir konu olarak üzerinde durmayı hak ediyor.

Son olarak, yukarıda ana hatlarıyla açıklamaya çalıştığım sorun alanlarından biri de 2004'te yapılandırıcılık yaklaşımı ile tanıştığımız disiplinlerarası ilişkilendirmenin TYMM'de yine teorik-masa başı planlama ile zenginleştirilmiş halidir. Disiplinler üstü ya da disiplinler ötesi gibi kavramların kullanıldığını hatırlıyorum. İşin içinde biri olarak bu detayların kastını anlamakla birlikte öğrenme-öğretme süreçlerinin bu karmaşıklıklarını kaldırmadığını da deneyimlemiş bulunmaktayım. Başka bir anlatımla TYMM'nin bütünlükçü yaklaşımının bir ihtiyaç olduğunu kabul etmekle birlikte uygulama stratejisinin çalışmayacağını vurgulamak istiyorum.

Kamu Politikası Olarak TYMM

TYMM, bakanın ifadesiyle 10 yıllık bir hazırlık sürecinin sonunda yaklaşık 10 aylık yoğun bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkmış, 700 öğretmen ve 260 akademisyenin yüzlerce toplantı ile geliştirdiği bir çalışmadır. Hatta Bakan, 2013'ten itibaren devam eden bu süreçte 2017'deki müfredat revizyonunun da bir aşama olduğunu belirtmektedir. 2017'deki müfredat revizyonunun iki reel politik gerekçesi vardı: birincisi FETÖ'nün öğretim programlarına isim, metin, değer, şirket, kurum vb. çok yönlü sirayetini temizlemek ve ikinci olarak da FETÖ ile daha fazla tartışılan "yerli" ve "milli" değerlere dayanan bir eğitim sistemi ve öğretim programına sahip olmaktır. Bakan'ın 2013 göndermesini de bu minvalde değerlendirebiliriz. Gezi olayları ve dershane tartışmaları ile eğitim sistemini yeniden "yerli" ve "milli" nitelikleri bakımından berkitmektedir. Ancak 2013 ve 2017'deki revizyonların bir açıklaması varken TYMM'nin bu çabalar ışığında benzer bir misyonun devamı olduğu da açıkça beyan edilmiş olmaktadır. Bu durumda TYMM'nin öne çıkarılan yeniliklerinin -ki sistem okuryazarlığı, müfredatın sadeleştirilmesi, beceri temelli bir yaklaşımın ağırlıklandırılması gibi- 2013'ten itibaren devam eden misyon ile tam olarak örtüşmemekte olduğu ya da en azından doğrudan ilişkili olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Sonuç olarak 10 yıllık bu çalışmanın bir kamu politikası olarak tam olarak hangi gerekçeye dayandığı hususu açıklığa kavuşmamış görünmektedir.

Kamu politikası olarak TYMM'nin kamu politikalarının temel dokümanlarıyla ilişkilendirilmemiş olması da dikkat çeken bir diğer durumdur. Daha geçtiğimiz yıl hazırlanan

ve bu yıl yürürlüğe giren 12. Kalkınma Planı'nda TYMM'ye dair açık bir politik hedefi bir tarafa bırakın herhangi bir işaretin bile olmaması manidardır. TYMM 10 yıl önce başladıysa bu son on yıl içindeki üç kalkınma planında da benzer açık bir hedefin olması gerekmez miydi? 2024 Cumhurbaşkanlığı Programı'nda da TYMM'ye dair bir hedef yer almamaktadır. Yine daha geçen yıl aynı bakan döneminde hazırlanan ve bu yıl yürürlüğe giren MEB Stratejik Planı'nda da açık bir hedef bulunmamaktadır. Daha dikkat çekici olansa yine görevdeki bakanın hazırladığı 2024 Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinde de açık bir hedef olmadığı gibi bu yönde tahsis edilmiş bir bütçede de bulunmamaktadır. Son olarak henüz bir yıl önce yapılan genel seçimlerde yeniden cumhurbaşkanı olarak seçilen Recep Tayyip Erdoğan'ın seçim vaatlerinde ya da AKParti'nin seçim beyannamesinde de açık bir şekilde yer almamaktadır. Sonuç olarak TYMM bir kamu politikası olarak dayanağını ve meşruiyetini aldığı kaynağının olmadığını iddia etmek yersiz olmayacaktır.

Eğitim Politikası Olarak TYMM

Türkiye, 2018'de yeni bir yönetim rejimine (Cumhurbaşkanlığı (CB) sistemi) geçmiştir. Bu rejim gereği parlamenter rejim sona ermiş, bakanlar da Cumhurbaşkanı tarafından atanmaya başlamıştır. Bu yeni dönemin ilk Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk -ki 2004'teki müfredat değişikliğinin de teknik mimarıdır- 23 Ekim 2018'de Cumhurbaşkanının da katıldığı oldukça güçlü bir tanıtım programında "2023 Eğitim Vizyonu" kamuoyuna tanıtmış ve üç yıllık bir program ile Cumhuriyetin 100. Yılı için bir eğitim vizyonu geliştirilmiştir. Askıdaki müfredatın adının da "Türkiye Yüzyılı" olarak nitelendirilmiş olması yine 100. Yıl ile ilişkili bir eğitim vizyonunu karşıladığı görülmektedir. Bu durumda, TYMM, 2018'te büyük bir ihtişamla duyurulan Eğitim Vizyonu ile nasıl bir ilişki içindedir? Devamı mıdır, geliştirilmiş hali midir, tamamen farklı bir program mıdır? Burada bu soruları teknik olarak tartışmak ya da anlamak için çabalamaktan ziyade AK Parti'nin ve Erdoğan'ın eğitim politikalarına dair politik sürekliliği anlamaya ihtiyaç duyduğumu ifade etmek isterim. Bu soruların altında, zihnimi kurcalayan asıl soru, TYMM'nin akıbetinin nasıl olacağına dair şüphelerdir.

Benzer bir durum 1-3 Aralık 2021'de icra edilen 20. Millî Eğitim Şurası (MEŞ) için de geçerlidir. 20. Millî Eğitim Şurası'nda TYMM'ye dair açık bir karar yoktur. 20. MEŞ açısından da 2018'teki 2023 Eğitim Vizyonu ile ilgili olarak yukarıda sorduğum sorular cevaplanmayı beklemektedir. Ayrıca TYMM, 20. MEŞ ile ilgili olarak da bir açıklama yapmalıdır. Değil mi ki TYMM 10 yıllık bir serüvendir, o halde bu sırada yapılan MEŞ'lerde detaylıca tartışılmış olması gerekli değil midir? Daha ilginç bir durum ise görevdeki bakanın bu yıl yeniden MEŞ toplama planı olduğunu ifade etmesidir. O halde bu denli büyük bir eğitim politikası revizyonu öncesinde neden MEŞ beklenmemiştir? Bir de MEB'in kurumsal devamlılığı bakımından gerek Ziya Selçuk zamanındaki 2023 Vizyon Belgesi ile ilgili çalışmalar; gerekse Mahmur Özer döneminde 20. MEŞ kararlarının takibi ile ilgili olarak izleme raporları hazırlanmakta ve kamuoyu ile paylaşılmaktaydı. Bu politika izleme raporlarının devam ettirilmemesinin gerekçesinin açıklanmasını, sadece eğitim alanında çalışan bir uzman ve akademisyen olarak değil, bir vatandaş olarak da bekliyorum.

Gerek kamu politikası gerekse eğitim politikası olması bakımından CB Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu'nun TYMM ile ilgili pozisyonu da tartışmaya açık bir başka konudur. Adı geçen kurulun TYMM ile ilgili bu yönde bir raporu ya da politika önerisi var mıdır? Yoksa TYMM'den ne zaman haberdar olmuştur ve TYMM hakkındaki görüşü nedir? Nitekim görevdeki bakan yardımcılarının birinin de CB Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu üyesi olduğu kamuoyu tarafından bilinmektedir. TYMM hakkında benzer soruları TBMM Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu içinde sormaktan kendimi alamıyorum. Zira adı geçen komisyonun başkanı da bir önceki millî eğitim bakanıdır.

Yönetişim Bakımından TYMM

Demokratik bir hukuk devleti olarak Türkiye Cumhuriyeti gerek 150 yıla yaklaşan demokrasi deneyimi ve gerekse kurumları ve teamülleriyle katılımcı yönetim kültürü zenginliği bakımından güçlüdür. Gücünü sadece kamu kurumlarından da almaz. Tarihleri bir asrı aşan sivil kurum ve kuruluşlarıyla ve üniversiteleriyle demokrasisi tabana yaymıştır. Ne var ki TYMM ile ilgili olarak neredeyse bütün paydaşlar, askıya çıkmadan önce bu süreçten haberdar olmadıklarını, olsalar bile sürece dahil olmadıklarını ifade etmektedirler. Bakanlık süreçte 700 öğretmen ve 260

akademisyenle çalıştığını söylese de bu ekip, anlaşıldığı kadarıyla toplumsal katılımı temsil bakımından iyi seçilmemiş gibi bir izlenim uyandırmaktadır. Ya da iyi niyetli açıklama olarak bakanlığın bu süreçte güçlü bir politik iletişim yürütemediğini varsayabiliriz. Her halükârda bir iletişimsizlik sorunu olduğu görülmektedir. Fakat bu tür kapsamlı politikaların uygulanmasında, evrensel bir teamül olarak iki çalışmanın kesin olarak yapılması gerektiği, bu süreçte birçok uzman tarafından yayınlanan hemen tüm raporlarda dile getirilmiştir. Bu çalışmalar için şu sorular sorulabilir: 1. TYMM hangi ihtiyaç analizine ya da hangi önceki politikalarının etki analizine dayanmaktadır? 2. Böyle kapsamlı bir politika bir pilot uygulama olmadan nasıl hemen, aceleyle ve eksiklikleriyle hayata geçirilmektedir?

Uygulama Bakımından TYMM

TYMM ile ilgili üzerinde durulan önemli hususlardan biri de uygulama sürecinin yönetimine ilişkindir. Bu denli kapsamlı, karmaşık ve bütüncül bir değişimin, uygulamasına dair detayların tam olarak düşünülmediği anlaşılmaktadır. Uygulamanın kalbi olan okul yöneticileri başta olmak üzere, öğretmenler ve diğer ilgili aktörlerin bu sürece hazırlanmaları önemli bir sorun olarak önümüzde durmaktadır. Diğer taraftan TYMM'nin özü gereği öğretim ortamlarının yeniden tasarımı, başta ders kitapları olmak üzere öğrenme araçlarının üretilmesi, okul içi ve ulusal ölçme-değerlendirme süreçlerinin entegrasyonu vb. çok yönlü bir hazırlık sürecine dair herhangi bir değişim yönetim planı açıklamadı da ortadadır. MEB'in her ilçeden görevlendirilen öğretmenlerin Ankara'da hizmetçi eğitime alınacakları ve bu formatörler aracılığıyla TYMM'nin okul uygulamalarına dair öğretmenlerin hazırlanmasına yönelik çalışmalar yaptığını duyuyorum. Fakat bunların etkililiğine dair şüphelerim, bundan önceki benzer deneyimlerin sonuçlarına dayanmaktadır. Öte yandan bütçede kaynak ayrılmamış bu denli büyük bir değişimin nasıl başarılacağı da ayrıca sorgulanmalıdır. MEB'in örtülü ödeneği olmadığına göre bu süreçteki maliyetlerin nasıl karşılanacağına dair bir açıklama yapılmamış olması sürecin sürdürülebilirliğine dair şüpheleri artırmaktadır. Kısacası TYMM, özü, kapsamı, yönetimi ve uygulama süreci bakımından cevaplanması beklenen onlarca soru ile kelimenin tam anlamıyla apar topar yürürlüğe girmeye hazırlanmaktadır.

Millî Eğitim Akademisi Kurulmasına Dair

Bu süreçte gündeme gelen önemli bir konu da "Millî Eğitim Akademisi" (MEA) dir. MEA, bir fikir olarak zaman zaman gündeme gelen bir konudur. Ancak ilk kez bu kadar güçlü biçimde gündeme gelmiştir. İki yıl önce yürürlüğe giren "Öğretmenlik Meslek Kanunu"nun bazı hükümlerini Anayasa'nın iptal etmesinin ardından revizyonu sürecinde MEA'nın kanuna dahil edileceği belirtilmiştir. Bu durumda MEB, -yapılan açıklamalara göre- yeni bir idari birim kuracak ve bu kurum bir profesyonel meslek olan öğretmenlik için yetkinlik sertifikası verecektir.

Bu kurumun etkililiği, verimliliği gibi idari ve yönetsel bazı sorular dışında yerindeliği konusu da tartışılmalıdır. Zira uzmanlık gerektiren bir meslek için, çağdaş dünyada ortak kabul gören yaklaşım uzmanlığın bir yükseköğretim kurumundan alınmasıdır. Nitekim Türkiye iki asra yaklaşan bir öğretmen yetiştirme deneyimi ile bu konuda bilimsel bilgiye, kurumlara ve tecrübeye de sahiptir. Buna rağmen öğretmenlik mesleğinin MEA gibi bir idari birime hasredilmesi Türkiye için bir geriye gidış, hatta neredeyse demokratik olamayan, işlevsiz, yetersiz bir teşebbüstür. Ayrıca, MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü de olmaya devam edecekse bu durumda bu iki kurum birbirinden nasıl ayrışacaktır?

Yine Bakan'ın basına yansıyan açıklamalarından anlaşıldığı kadarıyla MEA, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesinde, halen bakan yardımcılığı görevindeki Ö. F. Yelkenci'nin İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü zamanında ihdas ettiği İstanbul Öğretmen Akademileri'nin Türkiye geneline yaygınlaştırılması olarak planlandığı anlaşılmaktadır. Bu iki kurumun, adları birbirlerine benzese de ilkinin sadece bir il düzeyinde öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sunan gönüllü faaliyetlere odaklandığı, ikincisinin ise kanunla kurulacak ve öğretmenlik sertifikası da vermek dahil olmak üzere birçok bağlayıcı işlemi yürüteceği anlaşılmaktadır. İstanbul Öğretmen Akademileri'nin (İÖA) faaliyetlerine dair bir etki analizine rastlamadım. İÖA hakkında kurum dışında yapılan ender detaylı çalışmalardan birinin yapılmasına ön ayak olan bir uzman olarak İÖA'nın kısmi faaliyetlerinde bile başarılı, güçlü, etkili bir tecrübesi olmadığını biliyorum. Bu durumda bırakın bir ülke geneline yayılması, başka bir ilde uygulanması durumunda bile yeniden dikkatlice analiz edilmesi gerekir. Kaldı ki konu mesleki

gelişim çalışmaları ise MEB gerek Personel Genel Müdürlüğü gerekse MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü bünyesinde yürütülen çalışmaları ile çok daha güçlü bir deneyime ve kurumsal zenginliğe zaten sahiptir.

MEA kurulduğunda kurumsal kapasitesi -mesela sadece merkezde mi örgütlenecektir-, insan kaynağı -üniversitelerden personel mi görevlendirilecektir- ve dolayısıyla mali boyutuna dair ortalıkta dolaşan bazı sözler olsa da üzerinde çalışılmadığı ortadadır. Ayrıca MEA'nin yapacağı çalışmalara yönelik açıklamaların satır aralarını okuduğumda, benzer bir uygulamanın birkaç yıl önce yürürlüğe sokulduğu, yeni atanan öğretmenlerin kuruma ve bölgelere uyumlarını sağlamak için 6 aylık mesleki çalışmalar yapıldığını biliyorum. Semih Aktekin'in MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü döneminde "Aday Öğretmen Yetiştirme Programı" adıyla yürürlüğe konulan bu program 500 saati uygulamalı olmak üzere 654 saatlik bir program öngörüyordu. Ancak bu uygulamadan, birçok sebepten dolayı sürdürülebilirliği olmadığı gerekçesiyle vaz geçildi.

Yine Ziya Selçuk'un bakanlığı sırasında yenilenen MEB'e Bağlı Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme ve Görevlendirme Yönetmeliği ile "Eğitim Yönetimi Sertifikası" adıyla bir sertifika ihdas edildi ve zorunlu hale getirildi. Ancak bu sertifika eğitiminin aradan geçen 3-4 yıl içinde uygulanıp uygulanmadığına dair bir bilgiye ulaşamadım. Buna rağmen halen MEB'in yönetici görevlendirme yönetmeliğinde bu sertifikaya atıf yapılmaktadır.

Buna benzer birçok örneği son birkaç yıl içinde bile çoğaltmak mümkündür. Sadece bu iki deneyim bile, MEB'in yeni idari birim, yeni bir mesleki tanımlama süreci ya da yeni bir sertifika ihdas etmeden önce dikkatle birkaç kez daha düşünmesi gerektiğini ve önceki deneyimlerin sonuçlarını gözden geçirmesi gerektiğini açıkça ortaya koyuyor. Ancak maalesef ben ne bakanın açıklamalarında ne de kanun revizyonu ile ilgili metinlerde bu iki deneyime dair herhangi bir gönderme yapıldığını duymadım.

Sonuç Yerine

MEB, aceleyle uygulamaya konulmuş ama istikrarsız politikalarıyla tartışmaların merkezinde olmaya devam ediyor. Bu yazının ana konusu olan TYMM'nin, eğitimin karşı karşıya kaldığı güncel meydan okumalara ne düzeyde duyarlı olduğu ve bu meydan okumaları ne düzeyde dikkate alarak geliştirildiği konusu da ortada durmaktadır. İklim değişikliği, göç ve göçmen olgusu, yapay zeka özelinde derinleşen teknolojik gelişmelerin sosyal, ekonomik ve politik yaşama yansımaları, başta toplumsal cinsiyet olmak üzere eşitlik meselesi ve her geçen gün daha fazla kırılganlaşan gündelik yaşamlarda sosyal ve psikolojik dayanıklılığın nasıl sağlanacağına dair güncel sorunların bugün ve yarın eğitime yansımalarını ve eğitimin bu olgusal meydan okumalara karşın nasıl uyarlanacağı konusu, TYMM'nin geliştirilme gerekçeleri ve kapsamı bakımından açıklıkla üzerinde durulması gereken başlıklar olduğuna da dikkat çekmek isterim.

TYMM ve MEA konularını şimdilik bu kadarla kapatıyorum. Özetle TYMM bir politik ve ideolojik fantezi, MEA ise merkeziyetçiliği pekiştiren işlevsiz bir politbüro uygulaması olarak yürürlüğe girmek üzeredir.

Türkiye'de ise mülakat konusu, okulda şiddet olaylarının artarak devam etmesi, öğretmenlik kariyer basamakları gibi birkaç sıcak konu ise gündemin baş sıralarında gelmektedir. Bir sonraki yazıda bu konulara odaklanmaya çalışacağım.

